

Vastaus kirjalliseen kysymykseen nuorten tekemistä väkivaltaisista henkirikoksista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Ari Koposen /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 996/2020 vp:

Voiko Suomi pitää itseään hyvinvointivaltiona, mikäli yli 40 alle 18-vuotiaasta on ollut epäiltynä väkivaltaisesta henkirikoksesta yhden vuoden aikana ja

aikooko hallitus tehdä konkreettisia toimenpiteitä nuorten tekemien väkivaltaisten henkirikosten vähentämiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Sanna Marinin hallitusohjelmassa on katsottu hyvinvointimallimme kulmakiviä olevan ihmisten yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, verorahoitteiset hyvinvointi- ja koulutuspalvelut, suuri sosiaalinen liikkuvuus ja aktiivinen kansalaisyhteiskunta. Ihmisten hyvinvointiin ja osallisuuteen ei ole investoitu vain siksi, että siihen on ollut varaa, vaan jotta vaurastuisimme kansakuntana. Hyvinvointivaltion rahoituspohja on monien haasteiden edessä. Ikääntyminen ja matala syntyvyys johtavat huoltosuhteen heikkenemiseen. Väestökehitys yhdistettynä huono-osaisuuden kasautumiseen ja talouskasvun hidastumiseen edellyttävät voimakasta panostusta ongelmien ehkäisyyn poikkihallinnollisin keinoin.

Hyvinvointivaltiomme turvaamiseksi hallitus onkin kiinnittänyt ohjelmansa mukaisesti erityistä huomiota ihmisten turvallisuuden parantamiseen, uusiin turvallisuushyönteisiin varautumiseen ja turvallisuuden kokemuksen vahvistamiseen.

Tilastokeskuksen tilastojen mukaan nuorten osuus kaikista rikosepäilyistä on laskussa. Koko maan tasolla rikoksiin syylliseksi epäiltyjen nuorten määrä on ollut pääosin laskussa koko 2010-luvun. Erityisesti 15–20-vuotiaiden epäiltyjen määrä on pienentynyt vuoden 2011 noin 24700:sta vuoden 2019 noin 14500:aan. Luvuissa sama henkilö voi esiintyä eri teoissa ja sitä kautta useaan kertaan. Sama pätee kysymyksessä esitettyihin yli 40 epäiltyyn. Epäiltyjen määrä voi tarkentua tutkinnan edetessä, yleensä alaspäin ja siksi tuoreisiin tietoihin liittyy epävarmuuksia. Tilastojen mukaan rikollisuus keskittyykin aiempaa pienemmälle joukolle nuoria.

Nuorten tekemän rikollisuuden kehitystä seurataan poliisin ja tilastokeskuksen lisäksi säännöllisesti toteutettavilla valtakunnallisilla kouluterveyskyselyillä sekä Helsingin yliopiston yhteydessä toimivan Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin tutkimuksissa. Vuonna 2019 Valtioneuvosto julkaisi tutkimuksen ”Kuka vastaa nuorten rikoksiin?”. Vastaavaan tapaan kuin Tilastokes-

kus on havainnut, myös tämän tutkimuksen mukaan toistuva ja vakava rikollisuus kasautuu pienelle joukolle nuoria. Toisaalta tutkimuksessa peräänkuulutetaan vankempaa tukea tarvitseville nuorille nykyistä pitkäkestoisempien palveluiden ja nuorisososiaalityön kehittämistä. Tutkimuksessa esitetään myös toiveet eri toimialojen työn koordinoinnin kehittämiseksi sekä vastuunjaon selkeyttämiseksi.

Koronapandemian vaikutuksia nuorten tekemien rikosten määrän kehitykseen on vielä tässä vaiheessa vaikea arvioida luotettavasti ja kattavasti. Nuorten kanssa toimivien ammattilaisten näkemys on, että pandemia on saattanut vaikuttaa nuorten tekemäksi epäiltyjen vakavien rikosten määrän lisääntymiseen. Yksi syy tähän saattaa olla se, että pandemian ja siihen liittyvien toimien johdosta julkisissa tiloissa olevien aikuisten määrä on vähentynyt, ja tämä on puolestaan vähentänyt nuorten kohtaamisia ja nuoriin kohdistuvaa sosiaalista kontrollia.

Hallitus on käynnistänyt useita toimia nuorten tekemiin rikoksiin puuttumiseksi. Rikoksia tekevien nuorten tilanteet vaihtelevat. Osa nuorista on sellaisen kehityksen alussa, joka voi johtaa jatkuessaan vakavaan rikoskierteeseen. Nuoret, jotka ovat vasta rikoskierteen alussa, tarvitsevat erilaisia toimia kuin nuoret, joiden ongelmat ovat syventyneet ja jotka ovat jo rikoskierteessä.

Kaikkien poliisilaitosten alueella toimiva moniammatillinen Ankkuritoiminta puuttuu nuorten tekemiin rikoksiin ja muuhun ei-toivottuun toimintaan matalalla kynnyksellä. Tavoitteena on katkaista mahdollinen rikoskierte ja muu ei-toivottu, nuoren tulevalle elämälle ja muulle yhteiskunnalle vahingollinen käyttäytyminen varhaisessa vaiheessa. Ankkuritoimintaa kehitetään edelleen. Erityisen tärkeää on saada lisää psykiatrisia sairaanhoitajia Ankkuriin. Parhaillaan ollaan myös etsimässä keinoja, joiden avulla Ankkuritoiminnan ja oppilaitosten välistä yhteistyötä voitaisiin kehittää. Yksi keskeisin moniammatillisen Ankkuritoiminnan kehittämisen osa-alue onkin, Poliisin ennalta estävän toiminnan strategiassa todetun mukaisesti, vahvistaa tapausten hallintaa ja niiden hoitamiseen liittyvää moniviranomaistoiminnan johtamista.

Jos nuoren epäillään syyllistyneen rikoksiin, on ne aina syytä tutkia mahdollisimman nopeasti. Näin nuori kokee, että yhteiskunta puuttuu hänen toimintaansa ja hän joutuu siitä vastuuseen. Helsingin poliisiin perustettiin vuonna 2018 nuorisoryhmä, joka tutkii keskitetysti kaikki alle 18-vuotiaiden tekemät rikokset. Nuorelle nimetään ”oma poliisi” sen varmistamiseksi, että nuoren tilanteesta voidaan muodostaa kokonaiskuva. Poliisi ottaa nuoren tilanteen kokonaisvaltaisesti haltuunsa ja tapaus tutkitaan nopeasti. Sisäministeriö on asettanut tavoitteeksi, että kaikki poliisilaitokset ottavat tämän toimintamallin käyttöön.

Huumausainerikosten määrä kasvoi vuonna 2020, ja tällä on vaikutuksia myös nuorten tekemien rikosten määrään. Poliisi tehostaa huumausaineiden katuvalvontaa. Suomessa moniviranomaisyhteistyö on kansainvälisesti hyvällä tasolla ja sillä on pitkät perinteet. Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen PTR-yhteistyöllä on merkittävä rooli huumausainerikollisuuden torjunnassa.

Vakavassa rikoskierteessä olevat lapset ja nuoret tarvitsevat myös muita toimia. Esimerkkinä näistä on oikeusministeriön hallitusohjelman osana käynnistämä rikoksenehkäisyhanke, jossa pitkittyneet rikos- ja väkivaltakierteet pyritään ehkäisemään kokonaisvaltaiseen ja moniammatilliseen tukeen perustuvalla uudella toimintamallilla. Näiden toimintamallien pilotointi on käynnistymässä neljällä paikkakunnalla, jotka ovat Oulu, Rovaniemi, Vantaa ja Turku. Toimintamallissa

lapsen ja nuoren sekä koko perheen tilanteesta yksi vastuutyöntekijä tekee systemaattisen arvion oikean tuen kartoittamiseksi. Toimintaa laajennetaan kokeilusta saatujen kokemusten perusteella.

Helsingissä 3.2.2021

Sisäministeri Maria Ohisalo